

УДК 330.3

Венгер В.В., д.е.н., с.н.с.,
*ДУ «Інститут економіки та прогнозування
Національної академії наук України»*

ВІД НАУКИ ДО БІЗНЕСУ: ПРІОРИТЕЗАЦІЯ ТА КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ НАУКОВИХ РОЗРОБОК

Перехід від науки до бізнесу є ключовим елементом сучасної інноваційної політики, що визначає здатність держави перетворювати наукові результати на економічну цінність. Пріоритезація та комерціалізація наукових розробок стають стратегічним інструментом зміцнення національної конкурентоспроможності, оскільки спрямовують науковий потенціал на вирішення практичних завдань промисловості, оборони та відновлення економіки. Ефективна взаємодія між науковими установами, підприємствами й державними структурами забезпечує не лише створення інноваційного продукту, а й формування екосистеми, здатної підтримувати безперервний цикл «дослідження – розробка – впровадження – ринок». Водночас, комерціалізація наукових розробок є за своєю суттю ризикованим процесом, інтегруючи багатьох учасників з різними цілями, які діють за межами організацій, що працюють разом з науковцями як окремими агентами, сприяють перенесенню цих відкриттів через межу між науковою установою та ринком. Саме тому прискорення комерціалізації наукових розробок є пріоритетним напрямом стратегій розвитку багатьох країн-технологічних лідерів.

У сучасних наукових дослідженнях дедалі більше уваги приділяється практичним аспектам упровадження результатів наукових розробок у промислове виробництво. Комерціалізація при цьому розглядається як процес трансформації наукових знань і відкриттів у конкурентоспроможні продукти, технології чи послуги, здатні створювати економічну додану вартість і стимулювати інноваційний розвиток промисловості. Цей процес зазвичай включає кілька етапів, включаючи дослідження, інновації та розробку продуктів.

Проблематика комерціалізації наукових розробок посідає важливе місце у працях провідних українських дослідників, зокрема В. Гейця, Ю. Бажала та інших. Більшість науковців розглядають комерціалізацію інновацій як стратегічно важливий процес для економіки України та її суб'єктів господарювання. У роботах В. Гейця значна увага приділяється питанням пріоритезації наукових досліджень та створенню умов для ефективного впровадження результатів прикладних розробок у виробничу сферу, зокрема комерціалізації розробок НАН України, і підкреслюється необхідність формування внутрішніх механізмів стимулювання промислового масштабування інноваційних результатів [1]. Ю. Бажал досліджує процеси відновлення науково-інноваційного потенціалу України крізь призму трансформації університетів у підприємницькі та інноваційно орієнтовані інституції на основі моделі переходу від традиційних освітніх функцій до активної участі університетів у процесах створення та комерціалізації знань, формуванні інноваційних екосистем, розвитку спін-офів і центрів трансферу технологій [2]. Крім того, у сучасних дослідженнях українських і зарубіжних науковців значна увага приділяється аналізу світового досвіду комерціалізації результатів наукових досліджень, ролі кластерів, технологічних парків, бізнес-інкубаторів, венчурного фінансування та корпоративних програм підтримки інновацій.

З огляду на ситуацію в Україні, зокрема воєнний стан та високий рівень залежності від зовнішніх технологій, саме здатність трансформувати наукові розробки у конкурентоспроможні продукти та технології стає ключовою умовою забезпечення технологічного суверенітету держави. До того ж комерціалізація наукових розробок може стати потужним інструментом інтеграції України до європейського інноваційного простору та залучення міжнародних партнерів. Це у свою чергу передбачає створення ефективних механізмів відбору перспективних розробок, розбудову інноваційної інфраструктури, стимулювання участі стартапів та малого бізнесу в технологічному розвитку, а також посилення взаємодії науки, промисловості й держави.

У світі сформувалася широка система інструментів і моделей, що застосовуються для відбору перспективних науково-технічних розробок. *Фундаментальне дослідження* фокусується на глибокому вивченні базових наукових принципів і закономірностей для створення нових знань, теорій і моделей, які можуть стати основою для подальших технологічних інновацій.

Прикладне дослідження орієнтоване на практичне використання наукових знань для вирішення конкретних проблем або створення нових технологій, де теоретичні висновки фундаментальних досліджень адаптуються під потреби промисловості, енергетики тощо.

Експериментальна розробка включає перетворення результатів прикладних досліджень у конкретні прототипи, дослідні зразки або робочі моделі, що передбачає тестування технологій у лабораторних або пілотних умовах, вдосконалення конструкцій, перевірку їхньої надійності та ефективності. В результаті створюються реальні продукти або системи, готові до масштабування та впровадження у виробництво.

Комерціалізація є фінальним етапом, який зосереджений на впровадженні розроблених технологій у виробництво та їх продажу або ліцензуванні для отримання прибутку, де технології адаптуються до ринкових умов, проводиться маркетингове дослідження, сертифікація продукту та налагодження виробничих процесів.

Таким успішна комерціалізація забезпечує широке застосування інновацій, створює економічну віддачу та стимулює подальший розвиток науково-технічних досліджень, оскільки саме вона перетворює результати наукових досліджень на продукти, технології чи послуги, здатні знайти реальне застосування в економіці. Її реалізація забезпечує не лише поширення інновацій у виробничих процесах і суспільних сферах, а й створює додану вартість, що генерує прибуток для підприємств і доходи для держави. Отримана економічна віддача, своєю чергою, стає ресурсом для реінвестування в подальші науково-технічні розробки, формуючи замкнений цикл зростання знань, технологічного прогресу та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Геєць В. М. Пріоритезація та комерціалізація інноваційних розробок НАН України. *Вісник Національної академії наук України*. 2025. № 1. С. 5–17. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/visnyk/article/view/14452>
2. Бажал Ю. М. Відновлення науково-інноваційного потенціалу України: від підприємницьких до інноваційних університетів. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2024. Т. 9. С. 15–27. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/37ed69e4-5fef-4452-a5c4-01a62ef213d2/content>